

Ocena wykorzystania funduszy unijnych w małych i średnich przedsiębiorstwach województwa lubelskiego

Małgorzata Sosińska-Wit

Politechnika Lubelska, Wydział Zarządzania, Katedra Finansów i Rachunkowości
e-mail: m.sosinska-wit@pollub.pl

DOI: 10.12846/j.em.2014.03.11

Streszczenie

Fundusze Unii Europejskiej przeznaczone na rozwój lokalnej infrastruktury powinny również służyć zwiększeniu atrakcyjności szeroko rozumianego środowiska inwestycyjnego, tworzeniu nowych miejsc pracy i rozwojowi przedsiębiorczości. Ich głównym celem jest poprawa dostępu jednostek gospodarczych do źródeł finansowania. W artykule zaprezentowano wartość środków Unii Europejskiej, przeznaczonych na dofinansowanie małych i średnich przedsiębiorstw (MSP) w województwie lubelskim. Ocena wykorzystania środków w sektorze MSP została sporządzona na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w 254 podmiotach województwa lubelskiego. Przedstawiono charakter udzielonej podmiotom pomocy ze środków publicznych oraz subiektywne odczucia przedsiębiorców związane z dysponowaniem uzyskanymi środkami.

Słowa kluczowe

sektor MSP, źródła finansowania, fundusze unijne

Wstęp

Małe i średnie przedsiębiorstwa (MSP) stanowiące najliczniejszą grupę podmiotów funkcjonujących na lokalnych rynkach, muszą sprostać wielu wymaganiom. Do wyzwań, przed którymi stają zalicza się: wykorzystanie możliwości stwarzanych przez nowe technologie, osiągnięcie wysokiej efektywności, zapewnienie przewagi konkurencyjnej na rynku, oraz konieczność działania w warunkach ciągłych zmian o globalnym charakterze. Niektóre z tych przedsiębiorstw, zwłaszcza te, które podejmują

nowe inwestycje, tworzą nowe miejsca pracy, zatrudniają określone kategorie pracowników, stają się jednostkami niezbędnymi dla funkcjonowania lokalnego rynku i regionu.

Unia Europejska realizuje wspólną strategię, dążącą do stworzenia gospodarki otwartej i wysoko konkurencyjnej, opartej na rozwoju nauki. Tworzeniu takiej gospodarki sprzyjają inwestycje w kapitał ludzki, podnoszenie innowacyjności przedsiębiorstw, szybkie wprowadzenie nowoczesnych rozwiązań technologicznych, technicznych czy menedżerskich. Jednym z najważniejszych obszarów realizacji strategii gospodarczej krajów Unii Europejskiej jest stymulowanie i wspieranie wzrostu przedsiębiorczości poszczególnych gospodarek.

Celem artykułu jest ocena wykorzystania funduszy unijnych jako źródła finansowania przedsiębiorstw MSP na obszarze województwa lubelskiego w latach 2010-2013 oraz przedstawienie ich roli w kreowaniu lokalnej przedsiębiorczości.

Podmiotem badań są wybrane losowo mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa działające na terenie województwa lubelskiego. Przedmiotem badań są programy unijne skierowane do mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, stymulujące rozwój lokalnej przedsiębiorczości. W pracy postawiono hipotezę: wykorzystanie funduszy unijnych pobudza rozwój gospodarczy i wpływa na rozwój przedsiębiorczości w analizowanym regionie.

Analiza została przeprowadzona na podstawie informacji statystycznej zawartej w raportach i analizach Głównego Urzędu Statystycznego oraz badań ankietowych przeprowadzonych w 254 mikro, małych i średnich przedsiębiorstwach województwa lubelskiego. Zbadano strukturę otrzymanej pomocy z podziałem na dostępne programy oraz sformułowano wnioski dotyczące sposobów wykorzystania środków unijnych.

1. Fundusze unijne źródłem finansowania działalności małych i średnich przedsiębiorstw

Rozwój lokalny jest procesem dynamicznym prowadzącym do zmian zarówno ilościowych, jak i jakościowych. Celem tego rozwoju jest efektywne wykorzystanie istniejących zasobów materialnych i niematerialnych. Działania podejmowane na rzecz rozwoju lokalnego, powinny być realizowane łącznie przez wszystkie lokalne podmioty na różnych płaszczyznach, przy aktywnym współudziale mieszkańców i służyć rozwojowi lokalnej infrastruktury, wsparciu projektów zmierzających do zwiększenia atrakcyjności szeroko rozumianego środowiska inwestycyjnego, two-

rzenia nowych miejsc pracy, rozwoju zasobów ludzkich i przedsiębiorczości (Bronisz i Kuć-Czajkowska, 2013).

Fundusze unijne lub fundusze strukturalne to środki finansowe wykorzystywane w celu wspierania i restrukturyzacji gospodarek krajów członkowskich Unii Europejskiej, wspierające rozwój przedsiębiorczości mające charakter pomocy pośredniej lub bezpośredniej. Ich głównym celem jest poprawa dostępu jednostek gospodarczych do źródeł finansowania (Orechwa-Maliszewska i Kopczuk, 2003).

Perspektywa finansowa, obejmująca lata 2007–2013, oparta była na dwóch funduszach strukturalnych, do których należały: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Europejski Fundusz Społeczny (EFS), ponadto utrzymano Fundusz Spójności (FS). Środki finansowe, którymi dysponują poszczególne fundusze służyły realizacji celów, do których należały (Jankowska, 2005):

- dążenie do konwergencji państw członkowskich i regionów, oparte na pomocy dla obszarów najbardziejniejszych oraz zmniejszaniu dysproporcji rozwojowych;
- wsparcie obszarów przechodzących społeczne i gospodarcze przekształcenia, prowadzące do wzrostu regionalnej konkurencyjności i zwiększenia zatrudnienia;
- europejska współpraca terytorialna w zakresie umocnienia współpracy na poziomie transgranicznym.

Działania i przepływ środków przez mechanizm funduszy europejskich opiera się na następujących zasadach (Gałązka, 2012, s. 338):

- zasada koncentracji – koncentracja środków na celach priorytetowych dla osiągnięcia rozwoju (wyższego poziomu przedsiębiorczości), koncentracja terytorialna na określonych, spełniających obiektywne kryteria regionach;
- zasada programowania – wydatki środków pomocowych realizowane są zgodnie z opracowywanymi wieloletnimi planami rozwoju, realizowanymi w siedmioletnich cyklach;
- zasada partnerstwa – oznaczająca możliwie najściślejszą współpracę pomiędzy komisją a władzami, organizacjami społecznymi;
- zasada dodatkowości – oznaczająca, że środki przekazywane przez Unię Europejską stanowią uzupełnienie wydatków państwa członkowskiego w danej sferze.

Pomoc finansowa Unii Europejskiej, z której Polska korzystała w latach 2007–2013, w wysokości 67,3 mld euro była przyznawana w ramach programów pomocowych (programów operacyjnych). Stanowiły one narzędzie realizacji Narodowej Strategii Spójności (NSS). Z tej kwoty około 16,6 mld (25%) przekazano na poziom wojewódzki i rozdzielono pomiędzy 16 Regionalnych Programów Operacyjnych

(RPO), które zastąpiły Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego (ZPORR). Regionalne Programy Operacyjne są zarządzane oraz wdrażane przez władze samorządowe województwa. Działania te są wyrazem realizacji zasady decentralizacji zarządzania funduszami europejskimi (Mosionek-Schweda, 2012).

Regionalne programy operacyjne wspierają rozwój potencjału poszczególnych regionów, w tym między innymi infrastruktury regionalnej. Najwięcej środków z EFRR w ramach 16 RPO zostało przeznaczonych na transport – niemal 27% całości alokacji. Kolejnym bardzo znaczącym obszarem wsparcia były badania i rozwój technologiczny oraz innowacje i przedsiębiorczość (23,7% środków), (Zawora, 2012).

Wśród programów wsparcia kierowanych do MSP można wyróżnić: programy wspierające przedsiębiorstwa już istniejące, tworzenie nowych przedsiębiorstw, czy działania wspierające mikroprzedsiębiorstwa (Brodzińska, 2011).

Pomoc pochodząca z funduszy unijnych dla sektora MSP jest realizowana w powiązaniu z polityką regionalną, gdyż sektor ten może znacząco wpływać na wzrost ekonomiczny regionów znajdujących się na niższym poziomie w rozwoju społeczno-gospodarczym i przyczyniać się do wyrównania poziomów rozwoju regionów (Mirończuk, 2012).

Pomimo, że skutki tych działań nie są natychmiastowe, to przynoszą one wymierne efekty istotne dla rozwoju lokalnej społeczności. O pozycji konkurencyjnej regionu decydują bowiem zasoby ludzkie oraz zdolność do innowacji. Dlatego dostępne środki zewnętrzne powinno się koncentrować na projektach przyczyniających się do trwałego rozwoju. Oznacza to inwestowanie w przedsiębiorczość i zasoby ludzkie (Kuć-Czajkowska i Komaniecka, 2008).

W efektywnym wykorzystaniu środków unijnych przeszkadzają bariery, które można podzielić na: bariery finansowe, proceduralne, ekonomiczne (rynkowe), prawne, problemy związane ze zdolnością instytucjonalną jednostek uczestniczących w systemie wdrażania, oraz problemy związane z beneficjentami (Godek, 2008).

Do podstawowych barier w wykorzystaniu funduszy strukturalnych należą: trudności proceduralne, działania administracji nastawionej na sam proces administrowania, a nie na realizację celu oraz polskie regulacje prawne (Godek, 2008).

Ocena już zrealizowanych programów i wykorzystanych środków przeznaczonych dla przedsiębiorstw prowadzi do wielu negatywnych wniosków, wśród których dominują stwierdzenia, że należy zrezygnować z bezpośredniego dofinansowania projektów badawczo-rozwojowych w przedsiębiorstwach. Środki publiczne ukierunkowane na rozwój przedsiębiorstw powinny być kierowane na pośrednie formy

wsparcia oraz mechanizmy finansowania w formie środków zwrotnych (między innymi fundusze poręczeniowe i pożyczkowe), (Krupnik i in., 2010, s. 2).

2. Fundusze unijne przeznaczone na rozwój województwa lubelskiego

Procesy transformacji gospodarczej w Polsce nie przebiegają równomiernie w całym kraju. Wolniejsze zmiany obserwuje się, szczególnie w województwach wschodniej Polski. Analiza sytuacji gospodarczej województwa lubelskiego wskazuje, że większość problemów gospodarczych dostrzeganych na szczeblu ogólnopolskim znacznie silniej dotyczy Lubelszczyzny. Badania wielu autorów klasyfikują województwo lubelskie, jako obszar mało atrakcyjny inwestycyjnie, choć starający się nadrobić zaległości rozwojowe i dołączyć do regionów szybciej rozwijających się (Żołnierski, 2005).

Lubelszczyzna jest regionem, który szczególnie potrzebuje nowoczesnej polityki rozwojowej, a bez wsparcia działalności gospodarczej z zewnątrz, Lubelszczyzna nie ma szans na poprawę konkurencyjności. Ludność województwa lubelskiego stanowi 5,7% ludności kraju, a obszar ten charakteryzuje się ujemnym przyrostem naturalnym. Stopa bezrobocia w regionie reaguje na zmiany stopy bezrobocia w kraju, chociaż w każdym okresie jest w województwie lubelskim wyższa od średniej krajowej (Raport..., 2013).

Do województwa lubelskiego trafia zdecydowanie mniej środków niż średnio do innych województw z programów krajowych, w których trzeba konkurować z wnioskodawcami z całej Polski (dysproporcja ta jest najbardziej widoczna w przypadku POIG), co może świadczyć o niewielkiej zdolności lub motywacji podmiotów z województwa lubelskiego do konkurowania o wsparcie na poziomie kraju (Wojtowicz i Kupiec, 2012).

Jednym z kluczowych wskaźników ilustrujących poziom zaawansowania lokalnej gospodarki jest liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności (tab. 1).

Tab. 1. Wskaźniki dotyczące podmiotów gospodarki narodowej w Polsce i województwie lubelskim w 2011 roku

Wyszczególnienie	Polska	Lubelskie	Udział [%]
Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	1004	746	74,30
Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców	90	67	74,44

cd. Tab. 1.

Jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności	100	74	74,00
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym	12	9	75,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie (Bronisz i Kuć-Czajkowska, 2013, s. 33).

Ukazuje ona poziom nasycenia przedsiębiorczością na danym obszarze, a jednocześnie pozwala zobrazować zdolność jednostek samorządu lokalnego do tworzenia sprzyjających warunków rozwojowych oraz przyciągania zewnętrznych inwestorów (Bronisz, 2010, s. 54). Dane w tab. 1 pokazują, że poziom tych wskaźników w województwie lubelskim jest średnio o 25% niższy od średniej krajowej.

Wartość otrzymanej pomocy w województwie lubelskim, we wszystkich realizowanych programach kształtuje się na poziomie prawie 16 336 832 680 złotych.

Tab. 2. Wartość całkowita zakończonych projektów dofinansowywanych ze środków Unii Europejskiej w Polsce i województwie lubelskim [mln zł]

Wyszczególnienie	W Polsce			W tym: w województwie lubelskim		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Wartość ogółem	37 738,05	71 503,80	119 153,62	2 835,25	5 138,06	7 755,24
Wydatki kwalifikowalne ogółem	33 112,23	61 674,40	98 911,30	2 586,22	4 647,88	6 904,78
W tym: budżet państwa	1 974,11	3 806,46	6 151,93	180,40	287,22	407,77
budżet jednostek samorządu terytorialnego	3 749,82	6 568,60	9 110,68	322,94	547,44	752,16
inne krajowe środki publiczne	333,26	731,18	1 627,94	20,50	83,89	161,99
środki prywatne	5 761,74	11 286,88	19 019,38	356,25	615,25	878,49
dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej	21 293,30	39 281,28	63 001,38	1 706,14	3 114,08	4 704,37

Źródło: opracowanie własne na podstawie (<http://www.stat.gov.pl>).

Całkowitą wartość zakończonych projektów dofinansowywanych ze środków Unii Europejskiej województwa lubelskiego na tle kraju zaprezentowano w tab. 2.

W roku 2013 roku w porównaniu do 2011 roku wartość środków ogółem przypadających na projekty zakończone wzrosła w Polsce o 216%, ale w województwie lubelskim już tylko o 174%. Wartość udziału środków przypadających na województwo lubelskie w stosunku do środków ogółem spadła w związku z tym 7,51% w 2011 roku do 6,51% w 2013 roku.

W przypadku wartości dofinansowania ze środków europejskich tych projektów w roku 2013 w porównaniu do 2011 w Polsce, wzrosła ona o 196%, a w województwie lubelskim o 176%, co dało spadek wartości dofinansowania w województwie lubelskim w środkach krajowych z 8,01% w 2013 roku do 7,47% w 2011 roku. Natomiast środki prywatne zaangażowane w te projekty wzrosły w tym okresie o 230% w kraju, a o 147% województwie lubelskim, i ich udział w województwie lubelskim w środkach krajowych spadł z 6,18% w 2013 roku do 4,62% w 2011 roku.

W celu zniesienia barier, przed którymi stają małe i średnie przedsiębiorstwa, a także poprawy efektywności ich działania zarówno na szczeblu Unii jak też poszczególnych krajów, wprowadzono wiele programów wspierających ich działalność. Ich głównym celem jest poprawa dostępu małych jednostek gospodarczych do źródeł finansowania.

Zgodnie z uzyskanymi danymi na całkowitą kwotę dofinansowania w województwie lubelskim składają się środki unijne pochodzące z różnych programów operacyjnych w analizowanym województwie (tab. 3).

Tab. 3. Wartość całkowita projektów zakończonych w województwie lubelskim [mln zł]

Wyszczególnienie	Wartość ogółem			W tym: dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko	135,17	377,74	915,40	63,25	210,25	527,15
Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka	129,29	329,93	494,53	52,93	146,25	229,65
Program Operacyjny Kapitał Ludzki	509,66	848,36	1065,79	428,64	709,36	888,54
Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej	96,22	217,94	753,58	64,47	151,62	486,31
RPO Województwa Lubelskiego	1960,91	3358,40	4518,57	1093,46	1891,76	2566,49

Źródło: opracowanie własne na podstawie (<http://www.stat.gov.pl>).

Ponad 64,2% środków unijnych w 2011 roku i 54,63% w 2013 roku wydatkowanych jest w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego. Następnym w kolejności jest Program Operacyjny Kapitał Ludzki, na który przypada 25,17% środków w 2011 roku i 18,91% w 2013 roku. W dalszej kolejności 3,71% środków w 2011 roku i 11,22% w 2013 roku jest przeznaczanych na Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko. Na kolejnej pozycji kształtuje się Program Operacyjny Rozwoju Polski Wschodniej z udziałem 3,79% w 2011 roku i oraz 10,35% w 2013 roku i Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka z udziałem 3,11% w 2011 roku i 4,89% w 2013 roku.

Niewątpliwie pozytywnym zjawiskiem jest wysoki procent wydatków w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego, co jest korzystne dla realizacji strategii regionu.

Dzięki dofinansowaniu projektów ze środków Unii Europejskiej wzrasta również zaangażowanie środków podmiotów prywatnych (por. tab. 4). Chociaż ich dynamika była niższa niż dynamika innych wydatków.

Tab. 4. Wartość środków prywatnych zaangażowanych w projekty zakończone w województwie lubelskim [mln złotych, %]

Wyszczególnienie	Wartość [mln zł]			Udział w wydatkach ogółem [%]		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko	39,69	78,62	133,21	29,36	20,81	14,55
Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka	42,68	107,12	136,62	33,01	32,47	27,63
Program Operacyjny Kapitał Ludzki	2,86	6,84	11,26	0,56	0,81	1,06
Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej	0,00	13,83	52,72	-	6,35	7,00
RPO Województwa Lubelskiego	271,03	408,85	544,67	13,82	12,17	12,05

Źródło: opracowanie własne na podstawie (<http://www.stat.gov.pl>).

Planuje się, iż latach 2007-2015 do województwa lubelskiego trafi 3 106,44 mln euro w ramach działań objętych Strategią Rozwoju Kraju 2007-15. Wartość dofinansowania unijnego, obejmująca środki w ramach Narodowej Strategii Spójności oraz Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, szacowany jest na 2 579,63 mln euro. Udział środków krajowych szacowany jest na kwotę 526,81 mln euro (*Fundusze...*).

3. Charakterystyka próby badawczej

W celu przeanalizowania opinii przedsiębiorców wykorzystujących środki finansowe Unii Europejskiej przeznaczone na rozwój lokalnej przedsiębiorczości, przeprowadzono badania ankietowe pośród przedsiębiorców województwa lubelskiego. Badaniami objęto 254 jednostki gospodarcze zlokalizowane na obszarze województwa lubelskiego - z tego 67 przedsiębiorstw (co stanowiło 26,4% całej próby badawczej) to jednostki, które złożyły wnioski o fundusze unijne.

Tab. 5. Wielkość zatrudnienia [liczba, %]

Liczba pracowników	Udział [%]
Do 9	60,00
10 - 50	23,08
Ponad 50	16,92

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w MSP województwa lubelskiego w 2013 roku.

Przebadane mikro przedsiębiorstwa stanowiły 60% całej próby badawczej (z 67 podmiotów), małe przedsiębiorstwa - 23%, a średnie - 17% (por. tab. 5).

Biorąc pod uwagę rodzaj prowadzonej działalności, największy udział w grupie przebadanych jednostek stanowiły przedsiębiorstwa działające w branży usługowej (38,31%). Na drugim miejscu znalazły się jednostki handlowe (20,78%), a na trzecim działalność produkcyjna (15,58%).

Biorąc pod uwagę okres funkcjonowania na rynku przeważały przedsiębiorstwa doświadczone, istniejące ponad 20 lat (19,40%) i od 10 do 20 lat (28,36%). Po 16,42% było podmiotów funkcjonujących na rynku od 5 do 10 lat i od 2 do 5 lat. Przedsiębiorstw funkcjonujących na rynku od roku do 2 lat w analizowanej próbie było 8,96%. Pozostałe podmioty funkcjonowały na rynku krócej niż rok.

4. Ocena wykorzystania środków unijnych w świetle badań

Badaniami objęto 254 jednostki gospodarcze działające na terenie województwa lubelskiego. Ponad 26,4% wszystkich badanych podmiotów złożyło wnioski o dofinansowanie swojej działalności ze środków Unii Europejskiej, z czego 87,5% przedsiębiorstw je otrzymało. Wśród przedsiębiorstw, które otrzymały dofinansowanie: 47,62% aktualnie korzysta jeszcze z pomocy unijnej, a pozostałe 52,38% już tę procedurę zakończyło. Wśród podmiotów, które zakończyły realizowane projekty:

70,31%, rozliczyło się już z otrzymanej pomocy unijnej, a w 29,69% przypadków procedury rozliczenia projektu jeszcze trwają.

Przeprowadzona ankieta miała na celu zbadanie opinii przedsiębiorców na temat możliwości, które uzyskali dzięki wykorzystaniu w swojej działalności środków Unii Europejskiej. Na pytanie o ocenę wiedzy na temat funduszy unijnych dostępnych dla Polski: 11,02 % wszystkich ankietowanych (w tym 46,67% , którzy uzyskali środki unijne) odpowiedziało, że dobrze a 7,48% (w tym 1 67%), że średnio. Tylko odpowiednio 1,97% i 1,57% podmiotów oceniło swoją wiedzę jako bardzo słabą i słabą. Strukturę programów, z których najczęściej korzystali badani przedsiębiorcy przedstawia tab. 6.

Tab. 6. Programy operacyjne, z których korzystały przedsiębiorstwa w lata 2007- 2013 [%]

Wyszczególnienie	Udział [%]
Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko	7,32
Program Operacyjny Kapitał Ludzki	31,71
Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka	24,39
Regionalne Programy Operacyjne	36,59

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w MSP województwa lubelskiego w 2013 roku.

Ankietowani oceniając trudność uzyskania dofinansowania z Unii Europejskiej w 49,18% przypadków wskazali poziom trudności jako średni, w 31,15% jako trudny, w 13,11% bardzo trudny, a tylko 4,92% jako łatwy i 1,64% bardzo łatwy.

Jako najważniejsze bariery ankietowani wskazali problemy związane ze sporządzeniem dokumentacji i zbyt długim czasem, jaki upływa do uzyskania dotacji (por. tab. 7).

Tab. 7. Najważniejsze bariery w uzyskaniu dofinansowania z Unii Europejskiej [%]

Wyszczególnienie	Udział [%]
Problem z uzyskaniem informacji	18,03
Zbyt długa droga do uzyskania dotacji	62,30
Nadmiernie rozbudowana struktura	32,79
Problemy związane z dokumentacją	65,57
Konieczność posiadania wkładu własnego	22,95
Problemy z rentownością firmy	1,64

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w MSP województwa lubelskiego w 2013 roku.

W 46,15% przypadków ankietowani wskazali, że etapem który stwarzał im najwięcej problemów, gdy starali się o dofinansowanie, było wypełnianie i składanie wymaganych dokumentów, w 13,85% przypadków uzyskanie potrzebnych informacji, a w 12,31% przypadków problemy z rozliczeniem przedsięwzięcia.

Tab. 8. Najważniejsze problemy podczas ubiegania się o dofinansowanie z Unii Europejskiej [%]

Wyszczególnienie	Udział [%]
Ustalenie kosztów kwalifikowanych	16,92
Obliczenie kwoty dofinansowania	4,62
Skonstruowanie matrycy logicznej	7,69
Skonstruowanie budżetu	18,46
Przedsiębiorstwo zleciło działanie związane z uzyskaniem dotacji firmie doradczej	21,54
Nie było żadnych problemów	30,77

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w MSP województwa lubelskiego w 2013 roku.

Oceniając sposób i efektywność wykorzystania środków unijnych: 65,63% podmiotów uznało ją za efektywną i skuteczną, 10,94% za nieskuteczną, a 23,44% nie miało na ten temat zadania.

Jako główne źródło informacji o dostępności do środków unijnych i programów dostępnych dla podmiotów gospodarczych ankietowani wskazali doradztwo indywidualne (47,76% podmiotów) i Internet (38,81%), (por. tab. 9).

Tab. 9. Główne źródło informacji o dostępie do środków unijnych [%]

Wyszczególnienie	Udział [%]
Reklama/ogłoszenie w telewizji	11,94
Audycje radiowe	2,99
Ulotki, plakaty, broszury informacyjne	5,97
Tablice informacyjne	10,45
Punkty informacyjne	19,40
Szkolenia	22,39
Doradztwo indywidualne	47,76
Programy dokumentalne/ publicystyczne	1,49
Internet	38,81
Podręczniki/ kompendia wiedzy	1,49

cd. Tab. 9.

Konferencje	5,97
Gazety tematyczne	7,46

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w MSP województwa lubelskiego w 2013 roku.

Jako najważniejsze kryterium wyboru źródła finansowania ankietowani wskazywali wysokość wkładu własnego i szybkość otrzymania pomocy, jako najmniej istotne - obojętne opinie innych przedsiębiorców oraz koszt uzyskania kapitału obcego. Żadne z wymienionych kryteriów nie okazało się nieważne i mało ważne (por. tab. 10).

Tab. 10. Kryteria wyboru źródeł finansowania [%]

Wyszczególnienie	Bardzo ważne	Ważne	Obojętne	Nieważne	Mało ważne
Wielkość kwoty pomocy	0,00	46,27	7,46	2,99	0,00
Wielkość wkładu własnego	55,22	32,84	4,48	0,00	0,00
Szybkość otrzymania pomocy	41,79	37,31	10,45	1,49	1,49
Dostęp do informacji	35,82	46,27	7,46	2,99	0,00
Opinie innych przedsiębiorców	22,39	32,84	28,36	2,99	2,99
Koszt uzyskania kapitału obcego	28,36	38,81	17,91	2,99	4,48

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w MSP województwa lubelskiego w 2013 roku.

Jako główny powód ubiegania się o środki unijne ankietowani wskazali inwestycje w maszyny i urządzenia (53,73% podmiotów) i wprowadzenie innowacyjnych technologii (25,37%). Taka sama liczba podmiotów (25,37%) wskazała jako główny powód po prostu chęć skorzystania z nadarzającej się okazji (por. tab. 11).

Tab. 11. Główne powody ubiegania się o te środki unijne [%]

Wyszczególnienie	Udział [%]
Wprowadzenie innowacyjnych technologii	25,37
Inwestycje w maszyny i urządzenia	53,73
Zakup programów informatycznych	14,93
Wdrożenie systemu zarządzania jakością	5,97
Zdobyciem nowych rynków zbytu	16,42
Modernizacja, prowadząca do zmiany produktu	13,43

cd. Tab. 11.

Korzystanie z usług doradczych	0,00
Zakup niskocennych składników majątku	4,48
Chęć skorzystania	25,37

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w MSP województwa lubelskiego w 2013 roku.

Ankietowani zadeklarowali również, że uzyskane środki miały korzystny wpływ na ich sytuację majątkową (85% odpowiedzi), 15% uznało, że nie wpłynęły na sytuację majątkową, ani jeden podmiot nie wskazał wpływu negatywnego. Uzyskane środki w 47,76% zwiększyły wartość majątku trwałego, w 38,81% wpłynęły na poprawę ogólnej sytuacji finansowej przedsiębiorstwa, w 19,40% poprawiły płynność finansową, 13,43% rentowność sprzedaży, a w 7,46% wartości niematerialnych i prawnych.

Na pytanie dotyczące kolejnej perspektywy finansowej, 52,46% podmiotów wyraża chęć skorzystania z pomocy finansowej Unii Europejskiej, 44,26% podmiotów nie wie, uzależnia decyzję od możliwości aplikowania i dostępnej oferty, a tylko 3,28% zdecydowanie nie będzie się już o te środki ubiegać.

Podsumowanie

Diagnoza sytuacji województwa lubelskiego, w badaniach przeprowadzanych przez różne jednostki, wskazuje, że obszar ten postrzegany jest jako jeden z najsłabszych w kraju. Województwo lubelskie zajmuje nadal niską pozycję na tle innych regionów pod względem podstawowych wskaźników obrazujących poziom przedsiębiorczości. Średni poziom zaawansowania lokalnej gospodarki stanowi mniej niż 75% średniej krajowej.

Główne wnioski wynikające z przeprowadzonych badań wskazują, iż w województwie lubelskim fundusze unijne są nadal słabym źródłem finansowania działalności inwestycyjnej. Również dynamika wartości całkowitej zakończonych do 2013 roku projektów jest niższa o 42 punkty procentowe w województwie, w porównaniu do średniej krajowej, w związku z tym ich udział w strukturze środków krajowych w 2013 roku maleje w porównaniu do okresów poprzednich. Chociaż wartość dofinansowania ze środków unijnych projektów zakończonych była niższa o 20 punktów procentowych w województwie w porównaniu do średniej kraju, to dynamika środków prywatnych zaangażowanych w te projekty była niższa aż o 83 punkty procentowe. O ile środki prywatne w wydatkach kwalifikowanych dla kraju stanowią 19%,

to w województwie lubelskim niecałe 13% w 2013 roku. Wartość środków prywatnych zaangażowanych w projekty zakończone spadła w województwie lubelskim w 2013 roku w porównaniu do okresów poprzednich. Jedną z przyczyn takiego stanu rzeczy oczywiście są różne wymagania wysokości wkładu własnego w różnych programach, ale istotne są również możliwości finansowe przedsiębiorstw związane z zapewnieniem wymaganego wkładu własnego. Analiza aktywności przedsiębiorców z województwa lubelskiego nie wskazuje na zintensyfikowanie przez nich działań w pozyskaniu funduszy unijnych, pomimo skierowania do tego regionu dodatkowych środków.

Opinie respondentów na temat oceny procedur związanych z pozyskaniem i wykorzystaniem środków z reguły są pozytywne. Podmioty nie wskazały na występowanie trudności z pozyskaniem informacji o programach skierowanych do przedsiębiorców oraz ich dostępności. Informacje były pozyskiwane zarówno w Internecie jak i u doradców. Główne bariery wskazywane w pozyskiwaniu środków, to długotrwałe i skomplikowane procedury.

Środki unijne skierowane na rozwój przedsiębiorczości cieszą się dużym zainteresowaniem zarówno przedsiębiorców, jak i osób rozpoczynających działalność na własny rachunek. Jednak korzystanie z funduszy unijnych, jak wskazują przeprowadzone badania wykorzystywane jest często jako bezzwrotna pomoc, która pozwoli poprawić sytuację majątkową i finansową firmy.

Należy zatem dołożyć wszelkich starań, aby wspierać tylko te projekty, które zwiększają konkurencyjność regionów i aby napływ funduszy stał się bodźcem do zwiększenia nakładów inwestycyjnych w sektorze MSP. Przyczyni się to do rozwoju tego sektora i będzie sprzyjać poprawie konkurencyjności i innowacyjności dofinansowanych podmiotów.

Literatura

1. Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, <http://www.stat.gov.pl/> [08.03.2014]
2. Brodzińska K. (2011), *Fundusze unijne jako instrument pobudzania przedsiębiorczości w regionach w: Finanse publiczne i rozwój przedsiębiorczości w regionach*, Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu 38
3. Bronisz U., Kuć-Czajkowska K. (2013), *Działalność Jednostek Samorządu Terytorialnego w województwie lubelskim w latach 2004-2011. Analizy statystyczne*, Urząd Statystyczny w Lublinie, Lublin

4. *Fundusze unijne dla województwa lubelskiego w latach 2007-2015*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego <http://www.fundusze-strukturalne.gov.pl/pdf> [08.03.2014]
5. Gałązka K. (2012), *Fundusze unijne czynnikiem wspierającym rozwój przedsiębiorczości w świetle przeprowadzonych badań ankietowych*, w: *Determinanty rozwoju regionalnego w kontekście procesu globalizacji*, Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy, z. 28, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów
6. Godek K. (2008), *Efektywność wykorzystania funduszy strukturalnych Unii Europejskiej w Polsce*, w: M. Winiarski (red.), *Studenckie Prace Prawnicze Administratywistyczne i Ekonomiczne* 5, s. 23-35
7. Jankowska A. (2005), *Fundusze Unii Europejskiej w okresie programowania 2007–2013*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa
8. Krupnik S. i in. (2010), *Identyfikacja i ocena barier w realizacji projektów inwestycyjnych w ramach schematu 2.2. B MRPO. Projekty inwestycyjne przedsiębiorstw z zakresu B+R. Raport końcowy*, Centrum Ewaluacji i Analiz Polityk Publicznych, Uniwersytet Jagielloński, Kraków
9. Kuć-Czajkowska K. A., Komaniecka M. (2008), *Absorpcja środków Unii Europejskiej przez gminy województwa lubelskiego - tendencje, bariery, perspektywy*, w: B. Pławgo (red.), *Polska wschodnia - zarządzanie rozwojem*, Wyższa Szkoła Administracji Publicznej, Białystok
10. Mirończuk J. (2012), *Wpływ Europejskiego Funduszu Społecznego na sektor MSP w Polsce*, *Zarządzanie i Finanse* 1 (10)
11. Mosionek-Schweda M. (2012), *Wykorzystanie funduszy unijnych przez polskie regiony w programowaniu 2007-2013*, w: J. Węclawski (red.), *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, Sectio H Oeconomia*, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin
12. Orechwa-Maliszewska E., Kopczuk A. (2003), *Finansowe aspekty funkcjonowania małych i średnich przedsiębiorstw*, Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania, Białystok
13. *Raport o stanie małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce 2011-2012* (2013), Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa
14. Wojtowicz D., Kupiec T. (2012), *Ocena wykorzystania środków UE w rozwoju regionu 2004-2013*, Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie, Warszawa
15. Zawora J. (2012), *Wykorzystanie funduszy Unii Europejskiej do finansowania zadań jednostek samorządu terytorialnego*, w: *Wpływ funduszy unijnych na działalność gospodarczą, Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy* 27, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów
16. Żołnierski A. (2005), *Potencjał innowacyjny polskich MSP*, Warszawa

Assessment of using EU funds in small and medium enterprises in Lubelskie Voivodship

Abstract

European Union funds intended for the development of local infrastructure should also serve to increase the attractiveness of the wider (understood) investment environment, job creation and entrepreneurship. Their main purpose is to improve the access of economic entities to finance. The article presents the value of EU funding intended for SMEs enterprises in the Lubelskie Voivodship. Assessment the use of resources in the SME sector has been prepared based on surveys conducted in 254 subjects in the Lubelskie Voivodship. The article presented the support of public funds granted to operators, and subjective feelings of businessmen associated with the disposal of funds received.

Keywords

SMEs sectors, financing sources, EU funds